

**ВОЕННОТО ЗНАЧЕНИЕ НА РУСЕ В РАМКИТЕ
НА ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ В ПЕРИОДА
ОТ КРАЯ НА XVIII И НАЧАЛОТО НА XIX ВЕК**

Ивелин Савов

*THE MILITARY SIGNIFICANCE OF RUSE
WITHIN THE OTTOMAN EMPIRE IN THE PERIOD
OF THE END OF THE 18TH CENTURY AND THE BEGINNING
OF THE 19TH CENTURY*

Ivelin Savov

Abstract: *As a result of some favorable factors and individual events, at the end of the 18th century and the beginning of the 19th century, Ruse rose as a city of strategic military importance for the Ottoman Empire. At this difficult moment for the Empire, Ruse actually turned out to be the military center of its armed forces in Europe, mainly in the time of The Russian-Turkish War of 1806 – 1812. Its successful military governors such as Trasteniklizade Ismail aga, Mustafa Pasha Bayraktar and Bosnak aga were recognized for their activities by the central government in Constantinople, receiving high military posts and responsibilities in the defense of the territory of the Ottoman state between the Danube River and the Balkans.*

Keywords: *Ruse, End of the 18th century and the beginning of the 19th century, the Ottoman Empire, military center, Trasteniklizade Ismail aga, Mustafa Pasha Bayraktar, Bosnak aga, The Russian-Turkish war of 1806 – 1812.*

През втората половина на XVIII и в началото на XIX век се появяват определени фактори и събития, които спомагат за издигането на Русе като град със стратегическо важно военно значение за Османската империя [Шарова, Кр. 1997, с. 64].

Един от основните фактори е неговото благоприятно географско положение. Русе се намира на високия десен бряг на река Дунав в западната част на низината Побрежие, част от Дунавската равнина, североизточно от устието на река Русенски Лом. Това спомага за превръщането на Русе във важен транспортен център на Османската империя. От него османските власти осъществяват контрол върху пътя от Северна Евро-

па и Трансилвания към Цариград, като стратегическата роля на този път нараства изключително след определянето на Букурещ за столица на Влашкото княжество. През втората половина на XVIII и началото на XIX в. нараства значението на Русе и като контролен пункт по дунавския воден път. От Русе по река Дунав се осъществяват връзки към Австрия, унгарските и сръбските земи. Чрез дунавския търговски път от Средна Европа стоките достигат до Русе, откъдето по сушата потеглят към Варна, а оттам към Цариград. От Русе бързо се осъществяват връзки през Гюргево с Букурещ и други градове от двете княжества Влашко и Молдова и оттам с Русия. Градът се превръща в отворена врата на Османската империя към европейския свят в икономическо, политическо и културно отношение и набързо засенчва градовете Силистра и Никопол, които в по-ранните времена на османското владичество са главни градове край Дунав [**Шарова, Кр.** 1997, с. 63; **Бакърджиева, Т., С. Йорданов,** 2001, с. 64; **Попов, Н.** 1928, с. 8; **Сиромахова, Ж.** 1997, с. 212].

Всички тези благоприятни предпоставки, както и някои съществени събития и определени личности, спомагат за развитието на Русе като град с особено военно значение за Османската империя в разглеждания период.

Да се насочим по-конкретно към тези събития и личности, превърнали Русе в един от основните военни центрове на Османската империя във владенията ѝ на Балканите, като поставим акцент върху периода от края на XVIII в. и началото XIX в.

През XVII – XVIII в. градът е седалище на аяни, войводи, мютеселими, субашии, капудана на Дунавската флотилия и главнокомандващия на дунавската армия. През втората половина на XVIII в. поради зачестилите руско-турски войни военното значение на Русе съществено нараства и той се утвърждава като солиден град-крепост и по-късно става част от укрепления отбранителен четириъгълник Русе – Силистра – Варна – Шумен. Османската власт осъзнава изключително благоприятното топографско положение на града и чрез усилено строителство на нови, модерни за времето си укрепления цели да го направи непревземаем. Освен че преустройват основната стара крепост край Дунав, издигната на мястото на римския кастел Приста, османците укрепват и целия град. От изток на юг градът е обграден от дълбок ров, наречен Митириз. Той е широк от 15 до 20 м и дълбок 5 до 8 м. Ровът е пълнен с вода и на места иззидан с дялани камъни. Зад него има голям земен насип. В града може да се влезе само през петте каменни порти с железни врати и подвижни мостове пред тях. Това са Стамбулкапия, Ортъкапу, Кюлкапу, Хумба, Кюнтукапия [**Бакърджиева, Т., С. Йорданов,** 2001, с. 18; **Сиромахова, Ж.** 1997, с. 17; **Симеонов, С.** 1929, с. 13, 14; **Дойков, В.** 2008, с. 23].

С годините укреплението се засилва с фортовете по височините на южната страна на града, които се считат за най-силно укрепени пунктове. Имената на тези укрепления (табии) са: Ешек, Мехзар, Маймун, Лелек, а най-голямата е Левент табия. Последната се намира източно от портите на Саръ баир, на единия ъгъл на крепостния ров и на най-високия пункт. В това укрепление става смяната на караула и от него се дават определени сигнали [**Дойков, В.** 2008, с. 24; **Попов, Н.** 1928, с. 8, 12]. Бастионите в крепостта са с по пет до 12 скривалища от различна големина. По десния бряг на река Русенски Лом и по Дунава има пехотни окопи, а на някои места и окопи за оръдия, наречени батареи. В крепостния зид, при горния му край има малки стражарници за по един стоящ стражар с коридорчета за влизане от крепостта [**Попов, Н.** 1928, с. 10, 11].

Краят на XVIII в. е белязан от политическа нестабилност и феодални размирици в Империята. Те засягат също Русе и неговият регион.

През 1795 г. Русе вече има нов аянин – Тръстениклизаде Исмаил ага, който се появява на политическата сцена в кризисен за Империята и града момент и дава своя принос в развитието на Русе като военен център.

Русенският аянин Тръстениклизаде Исмаил ага (Исмаил Тръстениклиоглу, Тръстиникли Исмаил ага) е роден в с. Тръстеник, Русенско. Произлиза от богато семейство. През 1791 г., по време на масовите дезертирания от османската армия по време на Руско-турската война, неговият брат Омер, аянин на Русе, е осъден на смърт и екзекутиран. Самият Исмаил е осъден като съучастник, но успява да избяга и се укрива първо при Чингиз Мехмед Герай във Върбица, а после във Видин. За известен период той е кърджалия и оглавява банда в Плевенско, извършваща нападения до Свищов и Разград. През 1794 г. е нападат от засада от силистренския валия Хаджи Хасан ага на остров в Дунава, бандата му е унищожена, а самият той едва успява да избяга [**Мутафчиева, В.** 2008, с. 141 – 142; **Димитрова, М., Ст. Йорданов.** 2011, с. 365; **Симеонов, С.** 1929, с.18]. По-късно Исмаил е помилван от Високата порта и се връща в Русенско. През 1795 г. със своя чета, в която влизат и голям брой българи, Тръстениклизаде напада Русе, узурпира властта на тогавашния управител Илък паша и се провъзгласява за аянин на града. Османското правителството, отчитайки неговата военна мощ, признава поста му и използва негови войници в опитите на Плесли Мехмед паша да превземе контролирания от отцепника Осман Пазвантоглу град Плевен. Към края на 1796 г. Тръстениклизаде Исмаил ага контролира вече Русенско, Разградско и Свищовско и остава единствения лоялен към султана аянин в Северна България. В много отношения той практически действа като независим управител над подвластните му територии [**Мутафчиева, В.** 2008, с. 141–142].

Русенският аянин защитава града от нападенията на кърджалиите. В началото на 1798 г. отблъсква опита на свързани с Пазвантоглу

кърджалии да превземат Русе. През тези години е налице силно противопоставяне за надмощие между Тръстениклизаде Исмаил ага и видинския управител Осман Пазвантоглу. Бойните действия между войските на двамата се пренасят до стените на русенската крепост [Мутафчиева, В. 2008, с. 150–152, 156, 194; Ганев, Сп. 1928, с. 8; Симеонов, С. 1929, с. 18; Бакърджиева, Т. 2012, с. 18; Бакърджиева, Т., С. Йорданов, 2001, с. 21; Сиромахова, Ж., 1997, с. 31]. В началото на XIX в. Тръстениклизаде Исмаил ага запазва формална лоялност към султана. През 1800 г. ликвидира един от съюзените с Пазвантоглу татарски султани от рода на Гераите, в замяна на което е назначен за управител и на Търново. В края на 1800 г. е обявен за командващ проправителствените сили в Северна България с титлата башбог [Мутафчиева, В. 2008, с. 227–230, 251, 255–256].

През 1802 г. Тръстениклизаде Исмаил ага воюва активно със силистренския аянин Сюлейман Йълъкоглу, като влашкият войвода се опитва да ги помири. Според сведения от този период, той поддържа активни отношения с Русия, подкрепяща го като основна пречка за Пазвантоглу северно от Стара планина. [Мутафчиева, В. 2008, с. 272–273, 286, 293]. През пролетта на 1803 г., османските власти му възлагат за задача ликвидирането на кърджалийски банди южно от Балкана – в района на Месемврия и Анхиало [Мутафчиева, В. 2008, с. 296–298, 306–307, 328–330]. През същата година Тръстениклизаде успява да създаде съюз на румелийски аяни. Неговите военни части се формират от отряди на зависими или съюзни аяни, от наемници, както и от местно опълчение. През лятото на 1804 г. Тръстениклизаде отбранява Северна България от открито разбунтувалия се гюмюрджински аянин Сюлейман Токатджикли. През август успява да нанесе решително поражение на Токатджикли при Агакьой и изпраща главата му в Константинопол, където това е прието като изключителен успех в борбата срещу размириците [Мутафчиева, В. 2008, с. 319, 321].

През 1805 г. Тръстениклизаде Исмаил ага открито спира да се подчинява на централното правителство. Мобилизира голяма армия с части на подчинените му аяни, прогонва от Силистра Сюлейман Йълъкоглу, подчинява нови територии до Варна, Добрич и Мангалия и поставя под тежка обсада правителствения гарнизон в Браила. След това се прехвърля на юг от Стара планина, завзема Стара Загора, Нова Загора и Ямбол и настъпва към Бургас и Анхиало, като някои местни аяни доброволно преминават на негова страна [Мутафчиева, В. 2008, с. 354–356, 365]. Практически до 1805 г. Тръстениклизаде Исмаил ага разпространява властта си до Варна, Каварна, Балчик, Добрич, Търновската кааза, района на Осман пазар, като завладява дори райони от Южна България [Бакърджиева, Т., С. Йорданов, 2001, с. 23; Симеонов, С. 1929, с. 18].

Постепенно славата на Тръстениклизаде достига до Цариград. Султан Селим III поисква от него помощ за усмиряване на еничарите, въстнали срещу взетите мерки за реформи в армията. Той се съгласява и започва да се готви за поход, но неговата ненадейна смърт през 1806 г. попречва да изпълни поетия ангажимент [Мутафчиева, В. 2008; Симеонов, С. 1929, с.18]. Всъщност с действията си след 1805 г. Тръстениклизаде става неудобен за властта и тя започва да крои планове срещу него. Голямата му популярност възбужда и омразата на русенските бейове срещу него. Разкритието, че е сред организаторите на заговор срещу султан Селим III, вероятно решава съдбата му. Той е убит през август 1806 г., в родното му село Тръстеник. [Бакърджиева, Т., С. Йорданов, 2001, с. 23–24].

Убийството на Тръстениклизаде Исмаил ага като цяло си остава неразрешена загадка. За извършителите на убийството има различни версии, но то най-вероятно е организирано от правителството [Мутафчиева, В. 2008, с. 365–366].

След смъртта на Тръстениклизаде Исмаил ага постът аянин на Русе е зает от неговия съратник в борбата срещу кърджалиите – еничарският офицер Мустафа паша Байрактар (Байрактар Мустафа паша), известен и под името Алемдар паша [Гинев, Сп. 1928, с. 8; Димитрова, М., Ст. Йорданов, 2011, с. 239]. Отговорността на Мустафа Байрактар като аянин на Русе нараства значително след началото на Руско-турската война от 1806 – 1812 г. Във военен аспект Мустафа Байрактар инициира ремонта на укрепленията на Русе в дните на войната с Русия през 1806 г. През същата година той успява да победи с помощта на личните си войски руската армия, която се опитва да премине Дунава откъм Влахия. Така войските му се оказват единствената реална преграда пред руската армия. В този тежък за Османската империя момент фактически Русе се оказва военен център на въоръжените ѝ сили в Европа. Заради успехите и военната му мощ Портата поверява на Байрактар защитата на региона. Русенският аянин е издигнат за командващ османските войски в Североизточна България и е назначен на поста силистренски валия [Керен, Ц. 2009, с. 58; Милер, А. Ф., 1947, с. 126–128; Бакърджиева, Т., С. Йорданов, 2001, с. 24].

Заради неуспешния ход на войната и непопулярните реформи в армията, в Цариград е извършен преврат през 1807 г. и султан Селим III е детрониран и убит, а на негово място се възкачва султан Мустафа IV (1807). Започват репресии, които принуждават бившия член на военния кабинет Мехмед Тахсин и други високопоставени личности да се установят в Русе. Дошли тук от съображение за сигурност, те предлагат в Русе да се съберат всички членове на кабинета, заплашени от репресии от новата власт. Мустафа паша Байрактар приема идеята да постави под свое покровителство привържениците на бившия султан и за кратко време повечето от тях пристигат в града. Тези държавни мъже са носители на

нов управленчески манталитет, радатели за реформи, които да отворят Империята към Европа и да подобрят функционирането на нейните институции. По време на принудителния си престой в Русе, те стават инициатори за основаването на кръжока „Русчушки приятели“. Някои историци определят кръжока като първата политическа партия в Османската империя. В кръжока се включват Мустафа паша, кехаята му Ахмед ефенди и арменецът Манук Мирзаян. Целта на тайната организация е да се проведат реформи, които да спасят Империята от гибел. На 28 юли 1808 г. членовете на русенската група извършат държавен преврат в столицата, замислен и подготвен в Русе. Мустафа паша Байрактар сваля Мустафа IV от трона и става велик везир на новия султан Махмуд III (1808 – 1839 г.). Консервативните кръгове обаче не са доволни от политиката на Байрактар и провокират бунт на еничарите. Байрактар е предаден от султана и принуден да се самоубие на 15 ноември 1808 г., за да не попадне в ръцете на еничарите.

След Мустафа паша Байрактар за нов русенски управител е назначен Ахмед ефенди. За разлика от своя предшественик, той не притежава неговия авторитет, енергия и доблест. Той е нерешителен и плах и в първия критичен момент от войната изоставя поста си и напуска града [Бакърджиева, Т. 2012, с. 22].

Следващият русенски аянин Бошнак ага (Бошнак паша) е добър военачалник, но е ограничен и жесток. Той управлява през периода 1808 – 1810 г. и ръководи отбраната на русенската крепост по време на руската обсада през 1810 г. Бошнак ага е автор на Градски план от 1810 г., в резултат на който крепостните съоръжения на Русе са ремонтирани и подсилени [Сиромахова, Ж. 1997, с. 19, 32]. За него се говорело, че много обича бакшиша, но същевременно, че е много способен и голям юнак. Най-важните събития за града, отнасящи се до Руско-турската война от 1806 – 1812 г. стават именно в годините на неговото управление. На 25 май 1810 г. руската армия наброяваща 10 000 войници обсажда Русе. През следващите дни русенският гарнизон, командван от Бошнак ага, с внезапни нападения създава непрестанно проблеми на руснаците [Бакърджиева, Т. 2007, с. 12]. На 14 юни 1810 г. руските войски начело с генерал Каменски атакуват русенската крепост, но без успех. На 10 и 27 юли са предприети още две атаки, но също без успех. При втората атака боят се води изключително ожесточено, гърди срещу гърди, при западните укрепления, зад устието на Лом, и само за един ден падат стотици руски войни. Многото жертви не отчайват руския главнокомандващ и на 3 септември атаките се подновяват. Осъзнавайки че гарнизонът няма достатъчно продоволствия и най-вече след голямото поражение при Батин, където е разбита 40 000 турска армия, Бошнак ага, консултирайки се с османските военачалници, решава да предаде града, но с условие да му се разреши да се от-

тегли с войските си. На 15 септември 1810 г. руските войски влизат в Русе и в продължение на 10 месеца държат града под свой контрол [Ганев, Сп. 1928, с. 8; Сиромахова, Ж. 1997, с. 19; Бакърджиева, Т. 2007, с.12].

Разбира се османското ръководство не се примирява със загубата на такава важна стратегическа крепост на юг от Дунав като Русе, както и на други по течението на реката.

През 1811 г. за главнокомандващ османската армия е назначен великият везир Ахмед паша. Османската армия се готви за настъпление. Планът на нейното командване се свежда до следното: като настъпва в две посоки – от Шумен през Разград към Русе (60 хилядна армия на Ахмед паша) и от София към Видин (20 хилядна армия на Исмаил бей) да излезе на Дунав и да продължи настъплението към Букурещ, за да завоюва Влахия и Молдова [Жилин, П. 1985, с. 109; Кутузов, М. И. 1952, Сборник документов, Т. 3, с. 352].

Осъзнавайки опасността, надвиснала над руските войски на юг от Дунав, главнокомандващият Кутузов решава да отведе своята армия на северния бряг на Дунав, с изключение на гарнизона при Русе. Целта му е да предизвика великия везир да изведе османската армия към Русе и по-нататък – на северния дунавски бряг, да я обезкърви в боеве и след това като премине с всичките си сили в решително настъпление окончателно да разгроми противника. Следвайки тази си цел, Кутузов съсредоточава главните сили в района на Букурещ и Русе, като осигурява по този начин своите стратегически флангове с крупни отряди. Войските, които по десният бряг на Дунав заемат Никопол и Силистра, са изтеглени на левия бряг, а крепостите – взривени [Жилин, П. 1985, с. 111; Кутузов, М. И. 1952, с.439].

Междувременно тече кореспонденция между великия везир Ахмед паша и Кутузов, които се познават от пребиваването на последния като посланик в Цариград. Ахмед паша изразява желание да започнат преговори за сключване на мир и като получава съгласието на Кутузов, изпраща от Шумен в Русе своя пълномощник – Хамид ефенди. Под благовиден предлог Кутузов премества воденето на преговорите от Русе в Букурещ. По замисъла на Кутузов именно Русе ще бъде пункта, където ще се съсредоточат главните сили на руската армия за предстоящите операции. Мирните преговори продължават около два месеца, но съглашение така и не се постига. Ахмед паша разбира, че Кутузов умишлено проточва преговорите с единствената цел да спечели време [Жилин, П. 1985, с. 113].

Осъзнал грешката си, великият везир Ахмед паша напуска Шумен начело на 60 хилядна армия, съставена в по-голямата си част от отбрана конница, и в първите дни на юни се насочва към Русе. Османската армия достига по своя път до село Писанец, на 15 км от Русе, където решава да

направи свой военен лагер. Целта пред войската е превземането на русенската крепост и преминаване на левия бряг на Дунав.

Своевременно на 17 юни Кутузов потегля от Букурещ за Гюргево, а през нощта на 1 юли тайно отправя на десния дунавски бряг главните сили на своите войски и заема позиция при Русе, която не е много изгодна, тъй като е разположена на открито възвишение около 4 км южно от Русе по Разградския път. Десният ѝ фланг се прикрива от доста стръмните брегове на река Лом и от храсталаци, което би затруднило действието на противниковата пехота и особено кавалерия. Проблемен е левият ѝ фланг, който се опира от обширна равнина, което позволява на османците да заобиколят руските войски и да им влязат в тил [Жилин, П. 1985, с. 114; Кутузов, М. И. 1952, с. 423].

Руският главнокомандващ оставя в Русе само шест пехотни батальона и част от Дунавската флотилия. Непосредствено на позицията бойният ред се изгражда в три линии: на първите две се намират девет пехотни карета. Цялата кавалерия е на трета линия. Пред първата линия и между пехотните карета е разположена артилерията.

Планът на великия везир, се състои в следното: чрез провеждане на демонстративни атаки по десния фланг и центъра на руските войски, да се привлекат там основните им сили, за да може после като се нанесе мощен удар по левия фланг с многобройната си конница да се излезе в тил на руската армия, да се отреже от Русе, да се обкръжи от всички страни и да се притисне към Дунав [Жилин, П. 1985, с. 115].

Рано сутринта на 2 юли, като се възползва от гъстата мъгла, пет хилядна османска конница атакува предните постове на руската армия. В кратка, но ожесточена схватка руските предни части отблъскват атаката на османската конница. На следващия ден и двете страни се готвят за сражение. Османските войски напускат своя укрепен лагер, който се намира между селата Писанец и Щръклево, и се спират на 2 км от руската позиция. Сутринта на 4 юли започва ожесточено сражение. Повече от 70 османски оръдия откриват огън по целия фронт на руската армия. Веднага след това османската конница стремително атакува центъра и двата фланга на руските войски. Атаката е отбита от руснаците със силен артилерийски огън и пехота. Османската конница е принудена да отстъпи. След това везирът решава да атакува десния руски фланг със силен конен отряд и пехота, поддържани от артилерия. Понесли големи загуби от огъня на руската артилерия, османците прекратяват атаката [Жилин, П. 1985, с. 116; Кутузов, М. И. 1952, с. 467].

Османците не се отказват от настъпателните действия и решават още на същия ден да атакуват и левия фланг на руската позиция с десет хилядна отбрана конница. Тя си пробива път между крайните карета на пехотата от двете линии и успява да отблъсне намиращите се зад пехо-

тата руски кавалерийски полкове. Направили пробив в тила на руската армия, османците се разделят на две групи: едната се насочва към Русе, а другата обкръжава руските войски от левия фланг.

Като използва успехът на своята конница, везирът се стреми да развива настъплението по левия фланг на руснаците. В този критичен за руснаците момент, по заповед на Кутузов, в бой встъпват войските, които е оставил в Русе. Те отхвърлят османската конница далеч от крепостта. Също така цялата руска кавалерия, която се намира на третата бойна позиция е обърната срещу промъкналата се в тил османска конница. Атакувана от различни страни, османската конница е обърната в бягство, като оставя на бойното поле много убити [Жилин, П. 1985, с. 117].

Настъпва прелом в хода на сражението. По целия фронт руските войски започват преследване. Османските войски отстъпват към своя укрепен лагер между селата Писанец и Щръклево. Руските войски ги преследват почти до техния лагер, когато получават нареждане да се завърнат към Русе. Ожесточеното сражение продължава около 12 часа и завършва с пълно поражение на османската армия, въпреки че тя разполага с четирикратно по-големи сили. Османците загубват около 4000 души убити и ранени, докато загубата на руската армия са около 500 души.

Така сражението при Русе де факто се оказва първата голяма полева битка в течение на петгодишната война [Жилин, П. 1985, с. 118; Фелд-маршал Кутузов..., 1947, с. 116–117].

Османската армия все още не е разгромена, въпреки понесените огромни загуби при Русе. Нейният главнокомандващ Ахмед паша, се отдръпва в укрепения си лагер и се готви отново да започне сражението.

След като преценява създадената обстановка, Кутузов, който след сражението остава още четири дни в района на Русе, решава да отведе цялата си армия на левия дунавски бряг. Преди да преминат войските му Дунав, той дава нареждане крепостта на Русе да бъде взривена [Жилин, П. 1985, с. 119].

Русе е напуснат от руските войски поради факта, че тя е единствената крепост в руски ръце на десния бряг на Дунав и нейната отбрана е неизгодна както в стратегическо, така и в тактическо отношение. Тя приковава значителна част от войските, отслабва силите на цялата армия.

В доклад до военния министър Кутузов пише: „И така, въпреки личната вреда, която изоставянето на Русчук ще донесе само на мен специално...аз унищожих със заповед Русчук, подобно на Силистра и Никопол, като предварително изведох жителите, артилерията, снарядите, с една дума – всичко, и взривих цитаделата на няколко места, а на 9 юли окончателно преминах на левия бряг на Дунав”.

Везирът не се забавя да влезе с войските си в Русе с чувството на победител. В Цариград ликуват от този успех. Стратегическият военен

център Русе е отново в османски ръце. Доволен султанът щедро награждава своя везир [**Жилин, П.** 1985, с. 120].

В резултат от военните действия по времето на Руско-турската война от 1806 – 1812 г. Русе понася значителни щети. Напълно са разрушени крепостните съоръжения и много сгради. След войната, съгласно плана от 1810 г., крепостната стена е удължена по протежението на левия бряг на р. Русенски Лом и достига до устието ѝ. Старата русенска крепост е възстановена и включена в общата фортификационна система.

Като обобщение на написаното до тук, ще отбележим, че в резултат от някои благоприятстващи фактори и отделни събития, в края на XVIII и началото на XIX в., Русе се издига като град със стратегическо важно военно значение за Османската империя. В този сложен за Империята момент, особено по времето на Руско-турската война от 1806 – 1812 г., фактически Русе се оказва военен център на въоръжените ѝ сили в Европа. Успешни негови военни управители като Тръстеникклизаде Исмаил ага, Мустафа паша Байрактар и Бошнак ага получават признание за дейността си от централната власт в Цариград, като получават високи военни постове и отговорности в защитата на територията на Османската държава между река Дунав и Балкана.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Бакърджиева, Т. 2007 – Теодора Бакърджиева. Костаки Маринович (1829 – 1885). Хроника на един живот. Русе: Авангард принт, 2007. [Teodora Bakardzhieva. Kostaki Marinovich (1829 – 1885). Hronika na edin zhivot. Ruse: Avangard print, 2007.]

Бакърджиева, Т., С. Йорданов, 2001 – Теодора Бакърджиева, Стоян Йорданов. Русе. Пространство и история (края на XIV в. – 70-те години на XIX в.). Градоустройство, инфраструктури, обекти. Русе: Авангард принт, 2001. [Teodora Bakardzhieva, Stoyan Yordanov. Ruse. Prostranstvo i istoriya (kraya na XIV v. – 70-te godini na XIX v.). Gradoustroystvo, infrastrukturi, obekti. Ruse: Avangard print, 2001.]

Бакърджиева, Т. 2012 – Теодора Бакърджиева. Русе – градът и хората: от края на XIV до 70-те години на XIX в.. Русе: Авангард принт, 2012. [Teodora Bakardzhieva. Ruse – gradat i horata: ot kraya na XIV do 70-te godini na XIX vek. Ruse: Avangard print, 2012.]

Ганев, Сп. 1928 – Спас Ганев. Русе в зората на освобождението. Русе: Дом на изкуствата и печата, 1928. [Spas Ganey. Ruse v zorata na osvobozhdenieto. Ruse: Dom na izkustvata i pechata, 1928.]

Димитрова, М., Ст. Йорданов, 2011 – Мариана Димитрова, Стоян Йорданов. Лицата на Русе от I-ви до средата на XX-ти в.. Енциклопедичен справочник. Русе: Авангард принт, 2011. [Mariana Dimitrova, Stoyan Yordanov. Litsata na Ruse ot I-vi do sredata na XX-ti vek. Entsiklopedichen spravochnik. Ruse: Avangard print, 2011.]

Дойков, В. 2008 – Васил Дойков. Русе – биографията на един град. Русе, 2008. [Vasil Doykov. Ruse – biografiyata na edin grad. Ruse, 2008]

Жилин, П. 1985 – Павел Жилин. Кутузов. Живот и пълководческа дейност. София: Издателство на Отечествения фронт, 1985. [Pavel Zhilin. Kutuzov. Zhivot i palkovodcheska deynost. Sofiya: Izdatelstvo na Otechestveniya front, 1985.]

Керен, Ц. 2009 – Цви Керен. Еврейската общност в Русчук. От периферия на Османската империя до столица на Дунавския вилает 1788 – 1878. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2009. [Tsvi Keren. Evreyskata obshtnost v Ruschuk. Ot periferiya na Osmanskata imperiya do stolitsa na Dunavskiya vilaet 1788 – 1878. Sofiya: UI „Sv. Kl. Ohridski“, 2009.]

Кутузов, М. И. 1952 – М. И. Кутузов. Сборник документов. Москва: Воениздат, 1952. Т. 3. [M. I. Kutuzov. Sbornik dokumentov. Moskva: Voenizdat, 1952. T. 3.]

Милер, А. Ф. 1947 – Анатолий Филиппович Миллер. Мустафа паша Байрактар. Оттоманская империя в начале XIX века. Москва-Ленинград: Академия наук СССР, 1947. [Anatoliy Filippovich Miller. Mustafa pasha Bayraktar. Ottomanskaya imperiya v nachale XIX veka. Moskva-Leningrad: Akademiya nauk SSSR, 1947.]

Мутафчиева, В. 2008 – Вера Мутафчиева. Кърджалийско време. Пловдив: Жанет 45, 2008. [Vera Mutaftchieva. Kardzhaliysko vreme. Plovdiv: Zhanet 45, 2008.]

Попов, Н. 1928 – Никола Попов. Описание на Русчук за време от 1860 до 1879 година. По случай 50-годишнината от освобождението му. Русе: Печ. Димитър Петров, 1928. [Никола **Попов**. Описание на Русчук за време от 1860 до 1879 година. По случай 50-годишнината от освобождението му. Русе: Печ. Димитър Петров, 1928.]

Симеонов, С. 1929 – Симеон Симеонов. Русе в миналото и днес. Исторически, географски и статистически бележки с план на града. Русе: книж. Симеон Симеонов, 1929. [Simeon Simeonov. Ruse v minaloto i dnes. Istoricheski, geografski i statisticheski belezhki s plan na grada. Ruse: knizh. Simeon Simeonov, 1929.]

Сиромахова, Ж. 1997 – **Жечка Сиромахова**. Русе през Възраждането. Русе: Дунав прес, София, 1997. [Zhechka Siromahova. Ruse prez Vazrazhdaneto. Ruse: Dunav pres, Sofiya, 1997.]

Фельдмаршал Кутузов...., 1947 – Фельдмаршал Кутузов: Сборник документов и материалов. Москва: Госполитиздат, 1947. [Felydmarshal Kutuzov: Sbornik dokumentov i materialov. Moskva: Gospolitizdat, 1947.]

Шарова, Кр. 1997 – Крумка Шарова. Русе през XV – XIX век. Регионално и национално в историята на град Русе през Възраждането. – В: Алманах за историята на Русе. Том II. Русе, 1997. [Sharova, Kr. Ruse prez XV – XIX vek. Regionalno i nacionalno v istorijata na grad Ruse prez Vyzrazhdaneto. –V: Almanah za istorijata na Ruse. tom II, Ruse, 1997].